Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
EVGENI TANCHEV IŠVADA,
pateikta 2020 m. birželio 11 d.[1]

Byla C-303/19

Istituto Nazionale della Previdenza Sociale
prieš
VR

(*Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2003/109/EB – Trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, teisės – 11 straipsnis – Teisė į vienodą vertinimą socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityse – Leidžianti nukrypti nuostata – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias nustatant teisę į išmoką šeimai neatsižvelgiama į trečiųjų šalių piliečių šeimos narius, kurie nuolat negyvena šalyje“

I. Įvadas

1. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) prašo Teisingumo Teismo išaiškinti 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso[2] 11 straipsnio 1 dalies d punktą.

2. Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, suteikiama teisė būti vertinamiems taip pat kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiai socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityse, kaip numatyta nacionalinėje teisėje. Šioje byloje kylantis pagrindinis klausimas susijęs su tuo, ar pagal šį straipsnį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias, priešingai nei pagal priimančiosios valstybės narės piliečiams taikomas nuostatas, nustatant teisę į išmoką šeimai neatsižvelgiama į šioje valstybėje nuolat negyvenančius trečiųjų šalių piliečių šeimos narius. Teisingumo Teismo taip pat prašoma priimti sprendimą dėl to, ar šios bylos aplinkybėmis gali būti taikomos nuo vienodo vertinimo leidžiančios nukrypti nuostatos, kurias valstybės narės turi galimybę priimti pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 ir 4 dalis.

3. Taigi šioje byloje Teisingumo Teismui suteikiama galimybė išplėtoti savo jurisprudenciją dėl ilgalaikių gyventojų teisės į vienodą vertinimą pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnį, atsižvelgiant į 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233).

4. Teisingumo Teismas nagrinėja šią bylą lygiagrečiai su kita byla *Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (Išmokos šeimai vieno leidimo turėtojams)* (C-302/19), kurioje šiandien pateikiu savo išvadą. Toje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia panašų klausimą dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/98/ES dėl vienos prašymų išduoti vieną

1 Originalo kalba: anglų.

2 OL L 16, 2004, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272.

leidimą trečiųjų šalių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų bendrų teisių[3] 12 straipsnio 1 dalies e punkto išaiškinimo, t. y. ar ta pati išimtis, taikytina trečiųjų šalių piliečiams, kurių šeimos nariai negyvena priimančiojoje valstybėje narėje, suderinama su teise į vienodą vertinimą, suteikiama vieno leidimo turėtojams pagal šią direktyvą.

5. Iš esmės šiose dviejose bylose keliami dar nenagrinėti klausimai, susiję su trečiųjų šalių piliečių vienodu vertinimu pagal Sąjungos teisę ir su direktyvų 2003/109 ir 2011/98 tarpusavio sąveika šiuo klausimu. Taigi, siekdamas nesikartoti, dėl šiose dviejose bylose kylančių klausimų panašumo tam tikrais aspektais nurodysiu argumentus, kuriuos pateikiau savo išvadoje minėtoje lygiagrečiai nagrinėjamoje byloje.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

6. Direktyvos 2003/109 2 straipsnyje „Sąvokos“ nurodyta:

„Šioje direktyvoje:

<…>

e) „šeimos nariai“ – trečiosios šalies piliečiai, gyvenantys atitinkamoje valstybėje narėje pagal 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvą 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą([4]); <…>“

7. Direktyvos 2003/109 11 straipsnyje „Vienodas požiūris [vertinimas]“ nurodyta:

„1. „Ilgamečiai [ilgalaikiai] gyventojai kaip ir tos šalies piliečiai vienodai turi teisę:

<…>

d) į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, kaip numatyta nacionalinėje teisėje;

<…>

2. Kalbant apie [šio] straipsnio 1 dalies b, d, e, f ir g punktų nuostatas, atitinkama valstybė narė gali apsiriboti vienodo požiūrio taikymu tiktai tiems atvejams, kai ilgalaikio gyventojo, arba jo šeimos nario, kurio labui jis ar ji nori gauti išmokas, registruota arba įprastinė gyvenamoji vieta yra tos valstybės narės teritorijoje.

<…>

4. Valstybės narės gali apriboti vienodo požiūrio taikymą socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos atveju teikdamos tiktai esmines išmokas.“

3 OL L 343, 2011, p. 1.

4 OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224.

B. Italijos teisė

8. *Decreto legge 13 marzo 1988, n. 69, Norme in materia previdenziale, per il miglioramento delle gestioni degli enti portuali ed altre disposizioni urgenti* (1988 m. kovo 13 d. Dekretas įstatymas Nr. 69 „Nuostatos dėl socialinės apsaugos ir uostus valdančių įstaigų darbo gerinimo ir kitos neatidėliotinos nuostatos“), su pakeitimais iš dalies pertvarkyto į 1988 m. gegužės 13 d. Įstatymą Nr. 153 (toliau – Įstatymas Nr. 153/1988) (GURI, Nr. 143, 1988 m. birželio 20 d.), 2 straipsnyje buvo nustatyta *assegno per il nucleo familiare* (išmoka šeimai). Šiame straipsnyje numatyta:

„1. Samdomiesiems darbuotojams, pensijų ir finansinių išmokų, susijusių su samdomu darbu, gavėjams <…> skirtos šeimos pašalpos, papildomos šeimos pašalpos ir kitos šeimai skirtos išmokos, neatsižvelgiant į jų pavadinimą, <…> šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis keičiamos išmoka šeimai.

2. Šios išmokos dydis nustatomas, atsižvelgiant į šeimos narių skaičių ir pajamas, kaip nurodyta prie šio dekreto pridedamoje lentelėje. Toje lentelėje nurodyti pajamų lygiai padidinami <…> tais atvejais, jei šeimoje yra asmenų, kurie dėl negalios arba protinių ar fizinių sutrikimų visiškai ir nuolat negali dirbti apmokamo darbo, arba jei jie yra nepilnamečiai, nuolat patiria sunkumų vykdydami pagal amžių jiems priskiriamas pareigas ir funkcijas. Tie pajamų lygiai padidinami <…>, jeigu 1 dalyje nurodyti asmenys yra našliai, išsituokę, gyvenantys skyrium po separacijos arba nesusituokę. Nuo 1994 m. liepos 1 d., jeigu šio straipsnio 6 dalyje minimoje šeimoje yra du ar daugiau vaikų, jai skiriama mėnesinė išmoka padidinama <…> kiekvienam vaikui, išskyrus pirmą.

<…>

6. Šeimą sudaro sutuoktiniai, išskyrus po separacijos skyrium gyvenantį sutuoktinį, ir vaikai bei jiems prilyginami asmenys, <…> kurie yra jaunesni nei 18 metų amžiaus arba kurie, nesvarbu kokio amžiaus, dėl negalios arba fizinių ar protinių sutrikimų visiškai negali nuolat dirbti apmokamo darbo. <…>

6bis. 6 dalyje apibrėžtos šeimos nariais nelaikomi užsienio šalies piliečio sutuoktinis, vaikai ir jiems prilyginami asmenys, kurie nuolat negyvena Respublikos teritorijoje, išskyrus atvejus, kai valstybė, kurios pilietis yra užsienietis, taiko abipusiškumo principą Italijos piliečiams arba kai yra sudaryta tarptautinė konvencija dėl išmokų šeimai. Valstybes nares, kurioms taikomas abipusiškumo principas, nustato darbo ir socialinės apsaugos ministras, pasitaręs su užsienio reikalų ministru. <…>“

9. Direktyva 2003/109 į nacionalinę teisę perkelta *Decreto legislativo 8 gennaio 2007, n. 3, Attuazione della direttiva 2003/109/CE relativa allo status di cittadini di Paesi terzi soggiornanti di lungo periodo* (2007 m. sausio 8 d. Įstatyminis dekretas dėl Direktyvos 2003/109/EB perkėlimo į nacionalinę teisę) (GURI, Nr. 24, 2007 m. sausio 30 d.). Šiuo dekretu minėtos direktyvos nuostatos įtrauktos į *Decreto legislativo 25 luglio 1998, n. 286, Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero* (1998 m. liepos 25 d. Įstatyminis dekretas Nr. 286 „Nuostatų dėl imigracijos taisyklių ir užsieniečio statuso suvestinis tekstas“, toliau – Įstatyminis dekretas Nr. 286/1998) (GURI, Nr. 191, paprastasis priedas,1998 m. rugpjūčio 18 d.) nuostatas.

10. Įstatyminio dekreto Nr. 286/1998 9 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Užsienietis, bent penkerius metus turintis galiojantį leidimą gyventi šalyje, kuris įrodo, kad jo pajamos nėra mažesnės už metinę socialinių išmokų sumą, o tuo atveju, kai prašymas susijęs su jo šeimos nariais, – kad jis turi pakankamai pajamų <…> ir tinkamą būstą, atitinkantį taikomose nacionalinės teisės nuostatose numatytas minimalias sąlygas, gali prašyti *Questore* (policijos viršininkas) jam ir jo šeimos nariams <…> išduoti ilgalaikio gyventojo leidimą gyventi [ES].“

11. Įstatyminio dekreto Nr. 286/1998 9 straipsnio 12 dalyje numatyta:

„Be nuostatų, taikomų teisėtai Italijoje nuolat gyvenantiems užsieniečiams, ES ilgalaikio gyventojo leidimo turėtojas gali:

<…>

c) gauti socialinės pagalbos, socialinės apsaugos, su subsidijomis sveikatos, mokymo ir socialinėms reikmėms susijusias išmokas, taip pat išmokas, skirtas gauti visuomenei prieinamas prekes ir paslaugas, įskaitant galimybę pasinaudoti procedūra viešosios valdžios institucijų administruojamiems būstams gauti, nebent numatyta kitaip ir su sąlyga, kad bus įrodyta, jog užsienietis realiai gyvena nacionalinėje teritorijoje <…>“.

III. Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudicinis klausimas

12. Kaip nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, VR yra trečiosios šalies pilietis, dirbantis Italijoje. Jis turi ilgalaikio gyventojo leidimą, išduotą pagal Įstatyminį dekretą Nr. 286/1998, kuriuo Direktyva 2003/109 buvo perkelta į nacionalinę teisę. Nuo 2011 m. rugsėjo mėn. iki 2014 m. balandžio mėn. VR žmona su penkiais vaikais buvo išvykusi iš Italijos į trečiąją kilmės šalį (Pakistaną).

13. *Istituto Nazionale della Previdenza Sociale* (Nacionalinis socialinės apsaugos institutas, Italija, toliau – INPS) už šį laikotarpį atsisakė išmokėti VR išmoką šeimai, motyvuodamas tuo, kad pagal Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalį apskaičiuojant šią išmoką nėra atsižvelgiama į Italijoje nuolat negyvenančius šeimos narius.

14. VR pareiškė ieškinį INPS ir savo darbdaviui *Tribunale Giudice del Lavoro di Brescia* (Brešos darbo bylų teismas, Italija), teigdamas, kad INPS atsisakymas išmokėti jam išmoką šeimai yra diskriminacinis. Minėtas teismas priėmė VR palankų sprendimą ir konstatavo, kad Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalis prieštarauja Direktyvos 2003/109 11 straipsniui, nes pagal šį įstatymą ilgalaikiai gyventojai vertinami mažiau palankiai nei priimančiosios valstybės narės piliečiai.

15. INPS apskundė tokį sprendimą *Corte d’appello di Brescia* (Brešos apeliacinis teismas, Italija). Tas teismas patvirtino minėtą sprendimą.

16. INPS padavė kasacinį skundą, prašydamas panaikinti tokį apeliacinio teismo sprendimą.

17. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad išmoka šeimai yra piniginis priedas, visų pirma mokamas visiems Italijoje dirbantiems asmenims, jeigu jie priklauso šeimai, kurios pajamos neviršija tam tikros ribos. Šios išmokos suma apskaičiuojama pagal šeimos narių skaičių, vaikų skaičių ir šeimos pajamas. Samdomiesiems darbuotojams išmoką kartu su darbo užmokesčiu moka darbdavys pagal darbuotojo bruto darbo užmokesčiui taikomą procentinį dydį ir tada INPS galutinai perskaičiuoja darbdavio sumokėtas sumas ir jo mokėtinas socialinio draudimo įmokas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, nepaisant jo jurisprudencijos, kurioje apibrėžiamas išmokos šeimai pobūdis, t. y. kad ji susijusi su socialine apsauga ir socialine pagalba, jai taikomas Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktas.

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, be kita ko, kad šeimos nariai turi esminę reikšmę pagal išmokų sistemą ir iš esmės laikomi išmokos gavėjais. Todėl jam kyla klausimas, ar pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą draudžiama tokia nuostata kaip Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalis, pagal kurią į šeimą neįtraukiami trečiųjų šalių piliečių šeimos nariai, jeigu jų nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne Italijoje ir jų pilietybės valstybė netaiko abipusiškumo

sąlygų, atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 2003/109 4 konstatuojamojoje dalyje ir 2 straipsnio e punkte atitinkamai nurodyta, kad šios direktyvos tikslas – trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai valstybių narių gyventojai, integracija valstybėse narėse, o šeimos nariai apibrėžiami kaip „trečiosios šalies piliečiai, gyvenantys atitinkamoje valstybėje narėje“.

19. Tokiomis aplinkybėmis *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas) nutarė sustabdyti pagrindinės bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB 11 straipsnio 1 dalies d punktą ir vienodo požiūrio į ilgalaikius gyventojus kaip ir į tos valstybės piliečius principą reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias, kitaip nei valstybės narės piliečio atveju, apskaičiuojant išmoką trečiosios šalies darbuotojo, kuris yra ilgalaikis gyventojas, šeimai, nėra atsižvelgiama į darbuotojo šeimos narius, jeigu jie gyvena trečiojoje valstybėje, iš kurios yra kilę?“

20. Rašytines pastabas Teisingumo Teismui pateikė INPS, VR, Italijos vyriausybė ir Europos Komisija. Šios šalys taip pat dalyvavo 2020 m. vasario 27 d. surengtame teismo posėdyje.

IV. Šalių pastabų santrauka

21. INPS teigia, kad atsakymas į pateiktą klausimą turėtų būti neigiamas. Jis tvirtina, kad, kalbant apie trečiąsias šalis, sunku patikrinti, ar tiems patiems šeimos nariams užsienyje yra mokamos kitos išmokos šeimai, kaip ir šeimos padėties pokyčius, galinčius turėti įtakos teisei gauti išmoką šeimai. Taigi, jo nuomone, Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalyje numatytas neatsižvelgimas į Italijoje nuolat negyvenančius šeimos narius, taikomas piliečiams tik tų trečiųjų šalių, kurios nėra sudariusios su Italija tarptautinio susitarimo, taikomo išmokoms šeimai, arba kurios netaiko abipusio vertinimo Italijos piliečiams, ir netaikomas Italijos ar Sąjungos piliečiams, yra proporcingas ir pagrįstas, nes juo siekiama neleisti, kad ta išmoka būtų nukrypstama nuo jos paskirties teikti realią paramą namų ūkiui. Pagal minėtus teisės aktus taip pat skiriamos objektyviai skirtingos situacijos, nes valstybės narės pilietis turi nuolatinį ir pirminį ryšį su šia valstybe, o trečiosios šalies pilietis turi įgytą ir paprastai laikiną ryšį su valstybe nare.

22. INPS nuomone, Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalis yra suderinama su Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktu ir 2 dalimi, aiškinamomis kartu su šios direktyvos 2 straipsnio e punktu. INPS teigimu, nepakanka, kad Italijoje gyventų ilgalaikis gyventojas, nes šeimos nariai yra išmokos šeimai gavėjai ir todėl jie privalo gyventi šalies teritorijoje. Kaip INPS pažymėjo per teismo posėdį, priimančiojoje valstybėje narėje nuolat negyvenantys šeimos nariai nepatenka į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo sritį, nes jie nepatenka į šios direktyvos 2 straipsnio e punkte pateiktą šeimos narių sąvokos apibrėžtį, o pagal šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalį galima riboti išmokas priimančiojoje valstybėje narėje nuolat gyvenantiems šeimos nariams.

23. INPS tvirtina, kad tai, jog išmoka šeimai atlieka socialinės paramos funkciją, neturi poveikio Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalies suderinamumui su Direktyvos 2003/109 11 straipsniu. Jo nuomone, šios išmokos negalima laikyti esmine išmoka, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 11 straipsnio 4 dalį, aiškinamą kartu su jos 13 konstatuojamąja dalimi, nes ši išmoka finansuojama darbdavių ir darbuotojų mokamomis įmokomis ir nėra skirta nepritekliaus situacijoms, kurioms yra skirtos esminės išmokos, palengvinti [5]. Jis taip pat teigia, kad Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalimi nenukrypstama nuo vienodo vertinimo, nes ja keliamas klausimas ne dėl pačios teisės į išmoką, o tik dėl jos dydžio, ir ji yra suderinama su Direktyvos 2003/109 tikslu skatinti trečiųjų šalių piliečių integraciją valstybėse narėse.

5 Šiuo klausimu INPS nurodo 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233).

24. VR teigia, kad pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą ir 2 dalį tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, yra draudžiamos. VR nuomone, pagal Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnį Italijoje dirbantys asmenys, kuriems pagal Italijos teisę taikoma darbo užmokesčio ir įmokų sistema, kiek tai susiję su išmoka šeimai, vertinami nevienodai dėl pilietybės: trečiųjų šalių darbuotojai, kitaip nei darbuotojai italai, negali į savo šeimą įtraukti užsienyje gyvenančių šeimos narių, kiek tai susiję su teise į šią išmoką ir jos dydžio apskaičiavimu. Kadangi Italija atsižvelgia į savo piliečių šeimos narius, gyvenančius užsienyje, pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnį ji privalo padaryti tą patį ir trečiųjų šalių piliečių atveju. Kitoks sprendimas prieštarautų šios direktyvos 4 konstatuojamojoje dalyje išreikštiems lygybės ir socialinės sanglaudos tikslams.

25. VR nuomone, Direktyvos 2003/109 2 straipsnio e punkte pateikta šeimos narių sąvokos apibrėžtis neturi reikšmės šiai bylai ir ja negali būti remiamasi aiškinant šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalį, nes dėl jos šis straipsnis netektų prasmės. VR teigia, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją[6] tokia nuostata kaip Įstatyminio dekreto Nr. 286/1998 9 straipsnio 12 dalis, pagal kurią bendrai („nebent numatyta kitaip“) paliekami galioti iki Direktyvos 2003/109 galiojęs teisės aktai, nelaikytina leidžiančia nukrypti nuostata pagal šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalį, nes nėra aiškiai nurodytos nuostatos, nuo kurių nukrypstama. Kaip VR pažymėjo per teismo posėdį, Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalis netaikoma išmokai šeimai, nes teisė į šią išmoką nėra konkrečiai suteikiama šeimos nariui, kurio naudai galima gauti išmokas, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. VR priduria, kad išmokų patikrinimo priemonės, susijusios su užsienyje gyvenančiais šeimos nariais, yra atskiros nuo vienodo vertinimo ir bet kuriuo atveju nesikeistų atsižvelgiant į tai, ar situacija būtų susijusi su šalyje nuolat negyvenančiais Italijos piliečių šeimos nariais, ar Italijoje nuolat gyvenančių trečiųjų šalių piliečių šeimos nariais.

26. Italijos vyriausybė teigia, kad pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą, siejamą su jos 11 straipsnio 2 dalimi, ir vienodo požiūrio principą tokios teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nėra draudžiamos. Jos nuomone, atsižvelgiant į Sprendimą *Martinez Silva*[7], pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą išmoka šeimai priskiriama socialinės apsaugos, o ne socialinės pagalbos ar socialinio saugumo sričiai. Ji teigia, kad, remiantis Direktyvos 2003/109 2 straipsnio e punkte pateikta šeimos narių sąvokos apibrėžtimi, nustatant teisę į socialinės apsaugos išmokas į ilgalaikio gyventojo šeimos narius turi būti atsižvelgiama tik jeigu jie gyvena su juo priimančiojoje valstybėje narėje. Italijos vyriausybė tvirtina, kad neatsižvelgimas į šalyje nuolat negyvenančius šeimos narius Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalyje yra pateisinamas siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimams, pavyzdžiui, palankesnio teisinio reglamentavimo paieškoms socialinės apsaugos srityje. Jos nuomone, šis teisės aktas taip pat yra proporcingas, nes turi poveikį išmokos sumai, o ne teisei į išmoką, ir yra suderinamas su Direktyvos 2003/109 4 konstatuojamojoje dalyje išreikštu jos tikslu integruoti ilgalaikius gyventojus valstybėse narėse.

27. Italijos vyriausybė pažymėjo per teismo posėdį, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalis netaikoma išmokai šeimai, nes ši išmoka skirta teisę į ją turinčiam ilgalaikiam gyventojui, priešingai nei išmokos, kurios skirtos šeimos nariams dėl jų ryšio su šiuo ilgalaikiu gyventoju, pavyzdžiui, negalios ar motinystės išmokos. Taigi nesvarbu, ar Italija aiškiai nurodė ketinanti remtis Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje esančia leidžiančia nukrypti nuostata. Be to, jos nuomone, Sprendimas *Kamberaj*[8] nėra reikšmingas šiai bylai, nes Teisingumo Teismas konstatavo, kad aiškaus pareiškimo dėl nukrypimo reikalaujama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį, o pagal šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalį tokio pareiškimo nereikalaujama. Be to, nėra prasmės kalbėti apie

6 VR šiuo klausimu nurodo 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233) ir 2017 m. birželio 21 d. Sprendimą *Martinez Silva* (C-449/16, EU:C:2017:485).

7 2017 m. birželio 21 d. sprendimas (C-449/16, EU:C:2017:485).

8 2012 m. balandžio 24 d. sprendimas (C-571/10, EU:C:2012:233).

leidžiančią nukrypti nuostatą Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalies atveju, nes šis teisės aktas buvo priimtas penkiolika metų iki Direktyvos 2003/109 priėmimo, todėl Italija neprivalo padaryti aiškaus pareiškimo dėl nukrypimo ir Italija neįtraukė jokios leidžiančios nukrypti nuostatos į Įstatyminį dekretą Nr. 286/1998, kuriuo ši direktyva buvo perkelta į nacionalinę teisę.

28. Komisija siūlo į pateiktą klausimą atsakyti taip, kad, jeigu valstybė narė nėra aiškiai išreiškusi ketinimo remtis Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje esančia leidžiančia nukrypti nuostata, šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punktas turėtų būti aiškinamas taip, kad juo draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos šioje byloje. Ji teigia, kad, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija[9], Italija aiškiai neišreiškė ketinimo remtis Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje numatyta leidžiančia nukrypti nuostata. Ji pažymi, kad Įstatyminio dekreto Nr. 286/1998 9 straipsnio 12 dalyje ilgalaikio gyventojo šeimos narių gyvenimas šalyje neminimas, o šioje nuostatoje esanti frazė „nebent numatyta kitaip“ negali būti laikoma aiškiu pareiškimu dėl nukrypimo.

29. Komisija per teismo posėdį pabrėžė aiškiam valstybės narės pareiškimui dėl nukrypimo teikiamą svarbą, visų pirma dėl skaidrumo subjektų, kuriems šis nukrypimas taikomas, atžvilgiu ir dėl jos, kaip Sutarčių sergėtojos, vaidmens. Be to, jos nuomone, Direktyvos 2003/109 2 straipsnio e punkte apibrėžiama tik tai, ką reiškia ilgalaikio gyventojo šeimos nariai, kai ši sąvoka vartojama šios direktyvos nuostatose, ir pagal šią nuostatą šeimos nariai, negyvenantys su ilgalaikiu gyventoju priimančiojoje valstybėje narėje, nėra pašalinami iš šios direktyvos 11 straipsnio taikymo srities, nes kitaip pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalį numatyta leidžianti nukrypti nuostata būtų perteklinė.

V. Analizė

30. Savo prejudiciniu klausimu jį pateikęs teismas iš esmės prašo Teisingumo Teismo nuspręsti, ar Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte įtvirtintas vienodo požiūrio į ilgalaikius gyventojus principas socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityse, kaip tai apibrėžta nacionalinėje teisėje, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalis, pagal kurią, nustatant trečiosios šalies piliečio, kuris yra ilgalaikis gyventojas, teisę į išmoką šeimai, neatsižvelgiama į šio trečiosios šalies piliečio šeimos narius, bet atsižvelgiama į priimančiosios valstybės narės piliečio šeimos narius, jeigu jie negyvena šioje valstybėje.

31. Kaip yra aišku iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, šioje byloje pateiktas klausimas kyla todėl, kad, kaip matyti iš šios išvados 8 punkto, pagal Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnį šeimą, kurios pagrindu nustatoma išmoka šeimai, sudaro visi asmenys, turintys konkretų šeiminį santykį su darbuotoju Italijoje, neatsižvelgiant į tai, ar šie šeimos nariai nuolat gyvena Italijoje, ar kur kitur. Vis dėlto pagal šio įstatymo 2 straipsnio 6bis dalį, kalbant apie Italijoje dirbančius asmenis, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai, šeimą sudaro tik tie šeimos nariai, kurie gyvena Italijoje, ir į ją neįeina užsienyje gyvenantys šeimos nariai (nebent taikomas abipusiškumas arba yra specialus susitarimas)[10].

9 Šiuo klausimu Komisija nurodo 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233) ir 2017 m. birželio 21 d. Sprendimą *Martinez Silva* (C-449/16, EU:C:2017:485).

10 Reikėtų pažymėti, kad, kaip nurodė VR, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateiktame prejudiciniame klausime mini trečiąją kilmės šalį, iš nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų nuostatų akivaizdu, kad tas pats klausimas kyla ir tuo atveju, jeigu šeimos nariai gyvena kitose šalyse, ne Italijoje.

32. Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas dar nėra nagrinėjęs šioje byloje iškelto klausimo. Siekiant atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia pateikti tam tikras įžangines pastabas dėl Direktyvos 2003/109 ir Sąjungos migracijos teisės sistemos, atsižvelgiant į 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj*[11] (A dalis). Tada pereisiu prie Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto aiškinimo (B dalis). Galiausiai nagrinėsiu galimą Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 ir 4 dalyse esančių nuo vienodo vertinimo leidžiančių nukrypti nuostatų taikymą (C dalis).

33. Remdamasis šia analize, padariau išvadą, kad pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, yra draudžiamos.

A. Įžanginės pastabos

1. Direktyva 2003/109 ir Sąjungos migracijos teisės sistema

34. Reikia turėti omenyje tai, kad Direktyva 2003/109 yra svarbiausias teisės aktas vadinamojoje Sąjungos migracijos teisės sistemoje, priskiriamoje bendrai Sąjungos imigracijos politikai laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje[12]. Sąjungos migracijos teisės sistemą sudaro kelios direktyvos, kuriose bendrai reglamentuojamos tam tikrų kategorijų trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo šalyje sąlygos, taip pat jų teisės po atvykimo į valstybes nares[13]. Nuostatos dėl vienodo vertinimo yra svarbus šių direktyvų elementas ir jomis skatinamas vienas svarbiausių Sąjungos imigracijos politikos tikslų užtikrinti teisingą teisėtai valstybėse narėse gyvenančių trečiųjų šalių piliečių vertinimą[14].

35. Turint omenyje šį kontekstą, Direktyvoje 2003/109 nustatomos ilgalaikio gyventojo statuso suteikimo ir panaikinimo sąlygos ir su tuo susijusios teisės, taip pat šį statusą turinčių trečiųjų šalių piliečių gyvenimo kitose valstybėse narėse sąlygos[15]. Iš tiesų šioje direktyvoje trečiųjų šalių piliečiams, teisėtai gyvenantiems Sąjungoje bent penkerius metus, nustatomas specialus teisinis statusas, grindžiamas Sąjungos teise, t. y. ilgalaikio gyventojo statusas[16], kuris yra aukščiausias statusas, kurį trečiosios šalies pilietis gali turėti, nebūdamas priimančiosios valstybės narės pilietis[17].

11 C-571/10, EU:C:2012:233.

12 Žr. SESV V antraštinės dalies 2 skyrių, visų pirma SESV 79 straipsnį.

13 Dėl apžvalgos žr., pavyzdžiui, 2019 m. kovo 29 d. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Sąjungos teisės aktų dėl teisėtos migracijos tinkamumo patikra“, SWD(2019) 1055 *final*. Kaip nurodyta šiame dokumente, Sąjungos migracijos teisės sistema apima šias direktyvas: 1) Direktyvą 2003/86 dėl teisės į šeimos susijungimą; 2) Direktyvą 2003/109 dėl ilgalaikių gyventojų; 3) 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyvą 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą (OL L 155, 2009, p. 17); 4) Direktyvą 2011/98 dėl vieno leidimo; 5) 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/36/ES dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir buvimo tikslu dirbti sezoniniais darbuotojais sąlygų (OL L 94, 2014, p. 375); 6) 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/66/ES dėl bendrovės viduje perkeliamų trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų (OL L 157, 2014, p. 1) ir 7) 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2016/801 dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, stažavimosi, savanoriškos tarnybos, mokinių mainų programų arba edukacinių projektų ir dalyvavimo *Au pair* programoje tikslais sąlygų (Nauja redakcija) (OL L 132, 2016, p. 21), kuria panaikinta ir pakeista 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/114/EB dėl trečiosios šalies piliečių įleidimo studijų, mokinių mainų, neatlygintino stažavimosi ar savanoriškos tarnybos tikslais sąlygų (OL L 375, 2004, p. 12) ir 2005 m. spalio 12 d. Tarybos direktyva 2005/71/EB dėl konkrečios įleidimo trečiųjų šalių piliečiams atvykti mokslinių tyrimų tikslais tvarkos (OL L 289, 2005, p. 15).

14 Žr. SESV 79 straipsnio 1 dalį, taip pat SESV 67 straipsnio 2 dalį.

15 Žr. Direktyvą 2003/109, visų pirma 1 straipsnį ir 24 konstatuojamąją dalį; taip pat žr. 2019 m. kovo 29 d. Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2003/109 įgyvendinimo COM(2019) 161 *final*. Dėl išsamaus aptarimo žr., pavyzdžiui, Thym, D., „Long Term Residents Directive 2003/109/EC“, Hailbronner, K. and Thym, D. (red.), *ES Immigration and Asylum Law – A Commentary*, 2nd edition, C.H. Beck/Hart/Nomos, 2016, p. 427–519.

16 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:39, 29 punktas).

17 Šiuo klausimu žr. šios išvados 15 išnašoje nurodytą D. Thym, p. 437–438.

36. Kaip yra pripažinęs Teisingumo Teismas, pagrindinis Direktyvos 2003/109 tikslas, kaip matyti iš jos 4, 6 ir 12 konstatuojamųjų dalių, yra integruoti trečiųjų šalių piliečius, ilgai gyvenančius valstybėse narėse[18]. Be to, kaip yra aišku iš Direktyvos 2003/109 2 konstatuojamosios dalies, šia direktyva, suteikiant tokiems trečiųjų šalių piliečiams ilgalaikio gyventojo statusą, siekiama jų teisinį statusą suderinti su valstybių narių piliečių teisiniu statusu[19]. Šiuo tikslu Direktyvoje 2003/109 įtvirtintas vienodo šių trečiųjų šalių piliečių ir valstybių narių piliečių vertinimo reikalavimas daugelyje ekonominių ir socialinių sričių[20].

37. Šiuo tikslu Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ilgalaikiai gyventojai yra vertinami taip pat kaip ir priimančiosios valstybės narės piliečiai konkrečiai nurodytose srityse, įskaitant, kaip nurodyta šios nuostatos d punkte, socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo išmokas, kaip numatyta nacionalinėje teisėje, atsižvelgiant į leidžiančias nukrypti nuostatas, kurias valstybės narės gali nustatyti pagal šios direktyvos 11 straipsnio 2, 3 ir 4 dalis. Tai iš esmės reiškia, kad pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnį valstybės narės privalo užtikrinti, kad tokių išmokų skyrimo srityje trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, iš esmės būtų vertinami taip pat kaip priimančiosios valstybės narės piliečiai, kurių padėtis yra panaši.

2. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimas Kamberaj

38. Taip pat reikėtų pažymėti, kad šiai bylai yra reikšmingas 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimas *Kamberaj*[21], nors jame Teisingumo Teismas nagrinėjo kitus klausimus. Jis buvo grindžiamas Italijos teismo pateiktu prašymu priimti prejudicinį sprendimą; toje byloje Teisingumo Teismas pirmą kartą turėjo galimybę išaiškinti Direktyvos 2003/109 11 straipsnį.

39. Tame sprendime[22] Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose, kiek tai susiję su būsto paramos skyrimu, numatytas skirtingas ilgalaikių gyventojų ir priimančiosios valstybės narės piliečių vertinimas, jeigu ši parama priskirtina prie kurios nors iš šioje nuostatoje nurodytų kategorijų ir netaikoma tos direktyvos 11 straipsnio 4 dalyje numatyta leidžianti nukrypti nuostata. Visų pirma Teisingumo Teismas nusprendė, kad, nepaisant Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkte esančios nuorodos į nacionalinę teisę, valstybės narės, nustatydamos priemones, kurioms pagal šią nuostatą taikomas vienodo vertinimo reikalavimas, negali kenkti šios direktyvos veiksmingumui ir privalo atsižvelgti į ja siekiamą integracijos tikslą ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Chartija), visų pirma jos 34 straipsnį, susijusį su socialine apsauga ir socialine parama[23].

40. Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, jog dėl to, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta ilgalaikių gyventojų teisė į vienodą vertinimą yra bendra taisyklė, šios direktyvos 11 straipsnio 4 dalyje numatyta leidžianti nukrypti nuostata, susijusi su socialine pagalba ir socialiniu saugumu, turi būti aiškinama siaurai ir taikoma, tik jeigu valstybės narės yra aiškiai nurodžiusios, kad ketina ja remtis[24]. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį nenumatyta galimybė nesilaikyti vienodo požiūrio principo, kai teikiamos socialinės apsaugos išmokos, atsižvelgiant į tai, kaip tai apibrėžiama nacionalinėje teisėje. Jis taip pat paaiškino, kad pagal

18 Žr., pavyzdžiui, 2015 m. birželio 4 d. Sprendimą *P ir S* (C-579/13, EU:C:2015:369, 46 punktas) ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimą *X (Ilgalaikiai gyventojai – pastovūs, reguliarūs ir pakankami ištekliai)* (C-302/18, EU:C:2019:830, 29 punktas).

19 Žr., pavyzdžiui, 2019 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Çoban* (C-677/17, EU:C:2019:408, 58 punktas) ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimą *X (Ilgalaikiai gyventojai – pastovūs, reguliarūs ir pakankami ištekliai)* (C-302/18, EU:C:2019:830, 29 punktas).

20 Žr., pavyzdžiui, 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Y. Z. ir kt. (Sukčiavimas šeimos susijungimo atveju)* (C-557/17, EU:C:2019:203, 63 punktas).

21 C-571/10, EU:C:2012:233.

22 Žr. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 93 punktas).

23 Žr. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 78–81 punktai).

24 Žr. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 86 ir 87 punktai).

šią nuostatą esminių išmokų sąvoka yra susijusi su viešosios valdžios institucijų skiriama socialine pagalba ir socialinės apsaugos išmokomis, kuriomis siekiama padėti asmeniui patenkinti savo elementarius poreikius, ir kad jeigu nagrinėjama išmoka atitinka Chartijos 34 straipsnyje nurodytą tikslą, pagal Sąjungos teisę ji negali būti laikoma nepatenkančia į esminių išmokų sąvoką[25].

41. Taigi iš Sprendimo *Kamberaj* darytina išvada, kad tokiomis aplinkybėmis, kai pagal nacionalinės teisės aktus skiriant išmokas, patenkančias į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo sritį, skirtingai vertinami trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir priimančiosios valstybės narės piliečiai ir negali būti taikomos jokios leidžiančios nukrypti nuostatos, privaloma paisyti šiems trečiųjų šalių piliečiams pagal minėtą nuostatą suteiktos teisės į vienodą vertinimą. Taigi minėtas teismo sprendimas patvirtina požiūrį, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, prieštarauja Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktui. Prie šio sprendimo dar sugrįšiu vėliau šioje išvadoje atlikdamas analizę (žr. šios išvados 45, 64, 67 ir 68 punktus).

B. Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto aiškinimas

1. Bendro pobūdžio argumentai

42. Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad, kaip išdėsčiau savo išvados byloje C-302/19 39 ir 40 punktuose dėl Direktyvos 2011/98, Direktyva 2003/109 nederinami valstybių narių teisės aktai socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityje, ir iš esmės kiekviena valstybė narė nustato sąlygas, susijusias, be kita ko, su teise į išmokas šiose srityse.

43. Vadinasi, pagal Direktyvą 2003/109 valstybei narei nedraudžiama, pavyzdžiui, nenumatyti išmokų šeimai skyrimo tiems darbuotojams, kurių šeimos nariai gyvena trečiosiose šalyse, arba neįtraukti šių šeimos narių į šių išmokų dydžio apskaičiavimo pagrindą. Vis dėlto pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punktą iš valstybių narių reikalaujama užtikrinti, kad socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityse, kaip jos apibrėžtos nacionalinėje teisėje, trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir priimančiosios valstybės narės piliečiai būtų vertinami vienodai. Taigi, jeigu pagal priimančiosios valstybės narės (nagrinėjamu atveju – Italijos) teisės aktus išmoka šeimai skiriama jos piliečiams neatsižvelgiant į jų šeimos narių nuolatinę gyvenamąją vietą, pagal šią nuostatą iš esmės toks pat vertinimas turi būti taikomas ir panašioje padėtyje esantiems trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai. Taigi man atrodo, kad pagal nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas neatsižvelgimas į tokių trečiųjų šalių piliečių šalyje negyvenančius šeimos narius nedera su minėta nuostata dėl toliau nurodytų priežasčių.

44. Pirma, neginčijama, kad toks ilgalaikis gyventojas kaip VR patenka į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo sritį asmenų atžvilgiu ir todėl turi teisę į vienodą vertinimą pagal šią nuostatą. Kaip nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, VR yra Italijoje dirbantis trečiosios šalies pilietis, kuris pagal Italijos teisės aktus, kuriais Direktyva 2003/109 buvo perkelta į nacionalinę teisę, turi ilgalaikio gyventojo leidimą.

45. Antra, beveik nekyla abejonių, kad, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, išmoka šeimai patenka į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punkto, kuriame nurodoma socialinė apsauga, socialinė pagalba ir socialinis saugumas, kaip numatyta nacionalinėje teisėje, taikymo sritį. Remiantis INPS ir Italijos vyriausybės pastabomis, pagal minėtą nuostatą ši išmoka priskiriama socialinės apsaugos, o ne socialinės pagalbos ar socialinio saugumo kategorijai.

25 Žr. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, visų pirma jo 83, 91 ir 92 punktai). Teisingumo Teismas nurodė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi padaryti būtinas išvadas, atsižvelgęs į nagrinėjamos išmokos tikslą, dydį, skyrimo sąlygas ir vietą nacionalinėje socialinės pagalbos sistemoje.

Remiantis Sprendimu *Kamberaj*[26], tai turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad, kaip išsamiai nurodžiau savo išvados byloje C-302/19 42 punkte dėl Direktyvos 2011/98 12 straipsnio 1 dalies e punkto, ši išmoka laikytina socialinės apsaugos išmoka, priskiriama išmokoms šeimai, nurodytoms 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo[27] 3 straipsnyje.

46. Trečia, nekyla abejonių, kad pagal nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, teisės į išmoką šeimai atžvilgiu vertinami mažiau palankiai nei priimančiosios valstybės narės piliečiai, o toks vertinimas draudžiamas pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą. Akivaizdu, kad Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalyje trečiųjų šalių piliečiams nustatyta sistema skiriasi (nebent taikomas abipusiškumas arba specialus susitarimas) nuo bendros sistemos, taikomos Italijos piliečiams, kuriems išmoka mokėtina neatsižvelgiant į tai, kur gyvena šeimos nariai. Pagal šį teisės aktą nustatant teisę į šią išmoką trečiųjų šalių piliečiai, skirtingai nei Italijos piliečiai, negali į šeimos sudėtį įtraukti Italijoje negyvenančių šeimos narių. Dėl šios priežasties sumažėja išmokos, kurią trečiosios šalies pilietis gali gauti, suma arba šios išmokos mokėjimas išvis panaikinamas, atsižvelgiant į tai, kiek šeimos narių gyvena Italijoje, palyginti su išmoka, skiriama priimančiosios valstybės narės piliečiams, į kurių šeimos narius atsižvelgiama net ir tuo atveju, jei jie negyvena Italijoje.

47. Taigi, priešingai INPS ir Italijos vyriausybės pastaboms, ir kaip nurodė VR, tokias nacionalinės teisės nuostatas reikėtų laikyti darančiomis poveikį trečiosios šalies piliečio teisei į išmoką šeimai, o ne vien jos dydžiui, nes pagal jas iš šių piliečių faktiškai atimama teisė į šią išmoką atitinkamais laikotarpiais, kai visi jų šeimos nariai negyvena Italijoje, kaip tai rodo šios bylos aplinkybės.

48. Reikėtų pridurti, kad tiek, kiek INPS neigia esant diskriminaciją motyvuodamas tuo, kad trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, ir priimančiosios valstybės narės piliečių situacija skiriasi dėl jų atitinkamų ryšių su šia valstybe, su tokiu argumentu negalima sutikti, nes Sąjungos teisės aktų leidėjas pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnį suteikė šiems trečiųjų šalių piliečiams teisę į vienodą vertinimą. Tą patį galima pasakyti apie INPS ir Italijos vyriausybės argumentus, susijusius su sunkumais kontroliuoti išmokas, piktnaudžiavimų socialine apsauga prevenciją ir išmokos šeimai funkcijos išlaikymą, nes, kaip nurodė VR, tokie patys klausimai gali kilti ir dėl Italijos piliečių šeimos narių, gyvenančių užsienyje, o Direktyvoje 2003/109 įtvirtintas vienodo vertinimo reikalavimas.

49. Taigi, remiantis tuo, kas išdėstyta, yra įtikinamų požymių, rodančių, kad į pateiktą klausimą turi būti atsakyta teigiamai (nes, kaip aptarta šios išvados 63–68 punktuose, Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 ir 4 dalyse numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos netaikomos). Vis dėlto, atsižvelgiant į kai kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytus veiksnius ir kai kuriuos INPS ir Italijos vyriausybės argumentus, šioje byloje kyla sudėtingų klausimų, susijusių su tuo, kaip šiomis aplinkybėmis Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktus. Šios bylos sudėtingumą visų pirma lemia nagrinėjamos išmokos pobūdis ir tai, kad kai kurios Direktyvos 2003/109 nuostatos galėtų būti aiškinamos taip, kad pagal jas trečiųjų šalių piliečių šeimos nariai, gyvenantys ne priimančiosios valstybės narės teritorijoje, neįtraukiami į šios direktyvos taikymo sritį.

2. Papildomi argumentai atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamą situaciją

50. Iš karto reikėtų pasakyti, jog pritariu VR ir Komisijai, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio nuostatos, kuriose įtvirtintas vienodo vertinimo reikalavimas, taikomos tokioms nacionalinės teisės nuostatoms, kaip nagrinėjamos šioje byloje.

26 Žr. 2012 m. balandžio 24 d. sprendimą (C-571/10, EU:C:2012:233, 78–81 punktai).

27 OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72.

51. Pirma, manęs neįtikina INPS pateikti argumentai, jog pagal Direktyvą 2003/109 nepakanka, kad ilgalaikis gyventojas nuolat gyventų priimančiojoje valstybėje narėje, nes šeimos nariai yra išmokos šeimai gavėjai ir todėl privalo nuolat gyventi šioje valstybėje.

52. Panašiai kaip nurodžiau savo išvados byloje C-302/19 50 ir 51 punktuose, reikėtų priminti, kad, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, INPS, VR ir Italijos vyriausybė, išmoką šeimai gali gauti visi Italijoje dirbantys asmenys, jeigu jie priklauso šeimai, kurios pajamos neviršija nustatytos ribos. Be to, ją moka darbdavys ir ji finansuojama pagal įmokomis grindžiamą sistemą. Taigi reikėtų laikyti, kad teisė į šią išmoką yra susieta su trečiosios šalies darbuotojo, kuris yra ilgalaikis gyventojas ir kuriam taikomas Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktas, situacija.

53. Pripažįstu, kad, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, INPS ir Italijos vyriausybė, išmokos šeimai gavėjai yra ilgalaikio gyventojo šeimos nariai. Iš tiesų apskritai išmoka šeimai pagal savo pobūdį skirta šeimos naudai[28]. Vis dėlto, remiantis Teisingumo Teismui pateikta informacija, nors šeimos nariai yra būtina šios išmokos sąlyga ir ji skiriama jų naudai, teisė į šią išmoką iš esmės suteikiama trečiosios šalies darbuotojui, kuris yra ilgalaikis gyventojas, o ne jo šeimos nariams. Tuo remiantis, pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą toks darbuotojas turi teisę į vienodą vertinimą dėl priimančiosios valstybės narės piliečiams nustatytų teisės į šią išmoką įgijimo sąlygų.

54. Antra, man atrodo, kad pagal Direktyvos 2003/109 2 straipsnio e punkte pateiktą šeimos narių sąvokos apibrėžtį iš šios direktyvos 11 straipsnio taikymo srities nėra pašalinami šeimos nariai, kurie negyvena su ilgalaikiu gyventoju priimančiojoje valstybėje narėje. Kaip matyti iš šios išvados 6 punkto, šioje direktyvos nuostatoje šeimos nariai apibrėžiami kaip „trečiosios šalies piliečiai, gyvenantys atitinkamoje valstybėje narėje pagal [Direktyvą 2003/86] dėl teisės į šeimos susijungimą“. Direktyvos 2003/109 2 straipsnio e punkte pateikta šeimos narių sąvokos apibrėžtis šioje direktyvoje vartojama specifiškai ir yra daugiausia susijusi su gyvenimu antrojoje valstybėje narėje pagal šios direktyvos 16 straipsnį[29], kaip yra akivaizdu iš jos 20 konstatuojamosios dalies[30]. Taigi, kaip teigė Komisija, nors Direktyvos 2003/109 2 straipsnio e punkte apibrėžiama, ką reiškia šeimos nariai, jeigu ši sąvoka vartojama šios direktyvos nuostatose, nėra jokios informacijos, kuri rodytų, kad pagal ją šios bylos aplinkybėmis teisė į vienodą vertinimą pagal šios direktyvos 11 straipsnį ilgalaikiams gyventojams yra apribojama.

55. Visų pirma šis požiūris atitinka Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalį, pagal kurią valstybė narė gali riboti vienodą vertinimą, visų pirma socialinės apsaugos, socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityse, ir taikyti jį tik tais atvejais, jeigu šeimos narių, kuriems prašoma skirti išmokas, registruota arba įprastinė gyvenamoji vieta yra jos teritorijoje. Mano nuomone, būtų nelogiška, jeigu Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje būtų numatyta tokia leidžianti nukrypti nuostata, jeigu atitinkamos valstybės narės teritorijoje negyvenantys šeimos nariai bet kuriuo atveju nebūtų šeimos nariai, kaip jie suprantami pagal šios direktyvos 2 straipsnio e punktą.

28 Šiuo klausimu žr. Strban, G., „Family Benefits in the EU: Is It Still Possible to Coordinate Them?“ (2016) 23 *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 775, 782–783.

29 Šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 17 d. Sprendimą *Tahir* (C-469/13, EU:C:2014:2094, 36 punktas). Taip pat žr. šios išvados 15 išnašoje nurodytą D. Thym, p. 439.

30 Šiuo klausimu papildomai žr. Direktyvos 2003/109 17 straipsnio 1 dalį, 18 straipsnio 1 dalį ir 22 straipsnio 1, 2 ir 5 dalis. Be šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalies, šeimos nariai taip pat paminėti 5 straipsnio 1 dalyje dėl ilgalaikio gyventojo statuso įgijimo sąlygų ir 12 straipsnio 3 dalyje dėl apsaugos nuo išsiuntimo.

56. Šis požiūris taip pat atitinka Direktyvos 2003/109 teisėkūros istoriją. Visų pirma iš kai kurių institucijų dokumentų akivaizdu, kad šioje direktyvoje pateikta šeimos narių sąvokos apibrėžtis iš pradžių buvo susieta su priimančiojoje valstybėje narėje gyvenančiais konkrečiais asmenimis, atsižvelgiant į tuo metu dar būsimą Direktyvą 2003/86 dėl teisės į šeimos susijungimą [31]. Galiausiai ši apibrėžtis buvo sutrumpinta iki tokios apibrėžties, kuri dabar pateikta Direktyvos 2003/109 2 straipsnio e punkte [32]. Vis dėlto minėtuose dokumentuose nėra jokios informacijos, kad šia apibrėžtimi buvo siekiama daryti poveikį ilgalaikių gyventojų teisei į vienodą vertinimą pagal šią direktyvą. Iš tiesų, nepaisant to, kad išmokų skyrimo užsienyje esantiems asmenims klausimas buvo aptartas per sprendimo priėmimo procesą [33] ir buvo pateiktas siūlymas dėl nukrypimo nuo vienodo vertinimo, jeigu valstybė narė suteikia teises už jos teritorijos ribų gyvenantiems savo pačios piliečiams [34], į priimtą Direktyvą 2003/109 tokios nuostatos nebuvo įtrauktos.

57. Be to, atsižvelgiant į Direktyvos 2003/109 kontekstą, reikėtų pažymėti, kad apibrėžiant šeimos narius kitose Sąjungos migracijos teisės sistemai priskiriamose direktyvose nedaroma jokia konkreti nuoroda į jų gyvenimą atitinkamoje valstybėje narėje ir kad ši sąvoka reiškia trečiosios šalies piliečius, kaip jie yra apibrėžti [35] arba nurodyti [36] Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 1 dalyje, kurioje išvardijami asmenys, kuriems valstybės narės privalo leisti šeimos susijungimą, įskaitant trečiosios šalies piliečio sutuoktinį ir nepilnamečius vaikus.

58. Galiausiai manęs neįtikina INPS ir Italijos vyriausybės argumentai, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos šioje byloje, yra suderinamos su Direktyvos 2003/109 tikslu valstybėse narėse integruoti trečiųjų šalių piliečius, kurie yra jų ilgalaikiai gyventojai. Kaip pažymėta šios išvados 36 punkte, Teisingumo Teismas laiko svarbia aplinkybę, kad Direktyvoje 2003/109 įtvirtintas integracijos tikslas yra įgyvendinamas pagal šios direktyvos 11 straipsnį užtikrinant vienodą trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, vertinimą. Taigi šios bylos aplinkybėmis, jeigu tokio trečiosios šalies piliečio padėtis yra panaši į priimančiosios valstybės narės piliečio padėtį, man atrodo, kad šiam piliečiui taikomas vienodas vertinimas dėl teisės į išmoką šeimai pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą visiškai atitiktų šia direktyva siekiamus integracijos ir vienodo vertinimo tikslus.

C. Galimas Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 ir 4 dalių taikymas

59. Reikėtų priminti, kad, kaip matyti iš šios išvados 7 punkto, Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad, kalbant apie tam tikras šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalyje nurodytas sritis, įskaitant šios nuostatos d punkte nurodytą socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, kaip nustatyta nacionalinėje teisėje, valstybė narė „gali apsiriboti vienodo požiūrio taikymu tiktai tiems atvejams, kai ilgalaikio gyventojo, arba jo šeimos nario, kurio labui jis ar ji nori gauti išmokas, registruota arba įprastinė gyvenamoji vieta yra tos valstybės narės teritorijoje.“

31 Žr., pavyzdžiui, 2001 m. liepos 12 d. dokumentą Doc 10312/01, p. 7 (jame šeimos nariai apibrėžiami kaip „the applicant's spouse or unmarried partner, minor children and relatives in the ascending line and adult dependant children admitted to the Member State concerned and residing there in accordance with Council Directive …/…/EC on the right to family reunification“ („pareiškėjo sutuoktinis arba nesusituokęs partneris, nepilnamečiai vaikai ir tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai, taip pat suaugę išlaikomi vaikai, kuriems leista atvykti į atitinkamą valstybę narę ir kurie gyvena joje pagal Tarybos direktyvą <…> EB dėl teisės į šeimos susijungimą“).

32 Pavyzdžiui, žr. 2003 m. gegužės 26 d. dokumentą Doc 9754/03, p. 3.

33 Žr. 2001 m. gruodžio 18 d. dokumentą Doc 13420/01, p. 12, 2 išnaša (kuriame pažymimas Komisijos atsakymas į valstybės narės pateiktą klausimą dėl vienodo vertinimo, kiek tai susiję su švietimo išmokomis studijoms už Sąjungos ribų).

34 Žr. 2002 m. gruodžio 9 d. dokumentą Doc 13700/02, p. 16, 1 išnaša (kuriame pažymimas Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės siūlymas dėl 11 straipsnio 3 dalies dėl vienodo vertinimo: „jeigu valstybė narė suteikia kurią nors iš šio straipsnio 1 arba 2 dalyje nurodytų teisių savo piliečiams, kai jie gyvena už jos teritorijos ribų, ši valstybė narė neprivalo suteikti šių teisių trečiųjų šalių piliečiams, kurie įgijo ilgalaikio gyventojo statusą kitoje valstybėje narėje ir kuriems pagal III skyriaus nuostatas buvo išduotas leidimas gyventi šalyje, jeigu šie asmenys gyvena už jos teritorijos ribų“).

35 Žr. Direktyvos 2009/50 2 straipsnio f punktą; Direktyvos 2016/801 3 straipsnio 24 punktą.

36 Žr. Direktyvos 2014/66 3 straipsnio h punktą.

60. Šiuo klausimu reikėtų pažymėti, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta horizontalioji nuo vienodo vertinimo leidžianti nukrypti nuostata keliose srityse; šios nukrypti leidžiančios nuostatos nėra kitose Sąjungos migracijos teisės sistemai priskiriamose direktyvose [37]. Kaip nurodoma literatūroje, šia nuostata siekiama užkirsti kelią išmokų eksportui srityse, kurias apima Direktyvos 2003/109 11 straipsnis, įskaitant išmokas šeimai ilgalaikiams gyventojams ir užsienyje gyvenantiems šeimos nariams [38]. Taikant Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalį, šios bylos aplinkybėmis atkreiptinas dėmesys į du pagrindinius aspektus.

61. Pirma, reikėtų pažymėti, kad, atsižvelgiant į Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalies formuluotę, neaišku, ar ši nuostata apima tokias išmokas šeimai kaip šioje byloje nagrinėjama išmoka šeimai, mokama darbuotojui visos jo šeimos naudai, ar ji apima tik tas išmokas, kurių yra prašoma dėl konkrečios aplinkybės, susijusios su vienu ar daugiau šeimos narių, kaip teigia VR ir Italijos vyriausybė. Atrodo, kad šiuo klausimu Direktyvos 2003/109 teisėkūros istorija nepateikia daug informacijos [39].

62. Esu linkęs laikytis nuomonės, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje esanti nukrypti leidžianti nuostata taikoma socialinėms išmokoms, mokamoms ilgalaikio gyventojo naudai, taip pat socialinėms išmokoms, mokamoms jo šeimos narių naudai. Visų pirma taip yra todėl, kad Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje be jokių išlygų daroma nuoroda į „1 dalies <…> d <…> punkt[o] nuostatas“, o tai reiškia, kad jeigu išmoka patenka į šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo sritį, ji turėtų patekti ir į jos 11 straipsnio 2 dalies taikymo sritį. Tuo remiantis reikėtų pripažinti, kad ši leidžianti nukrypti nuostata apima tokią pašalpą šeimai, kaip šioje byloje nagrinėjama išmoka šeimai.

63. Antra, reikia apsvarstyti, ar Italija gali pagrįstai riboti vienodą vertinimą pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktą, taikydama šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalyje numatytą leidžiančią nukrypti nuostatą.

64. Reikėtų pažymėti, kad, priešingai Italijos vyriausybės argumentams, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos man atrodo aišku, kad valstybė narė gali remtis Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje esančia leidžiančia nukrypti nuostata tik tuo atveju, jei ši valstybė aiškiai nurodė tokį ketinimą. Kaip pažymėta šios išvados 39 ir 40 punktuose, nors Sprendime *Kamberaj* [40] buvo analizuojama Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta leidžianti nukrypti nuostata, kuri buvo nagrinėjama toje byloje, nėra jokios informacijos, kuria remiantis būtų galima teigti, kad Teisingumo Teismo išvados toje byloje buvo taikomos tik šiai nuostatai ir negali būti taikomos Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 daliai, ypač atsižvelgiant į tai, kad šia nuostata taip pat nukrypstama nuo bendros vienodo vertinimo taisyklės pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalį. Be to, kaip pažymėjau savo išvados byloje C-302/19 37 punkte, Teisingumo Teismas Sprendime *Kamberaj* padarytomis išvadomis rėmėsi priimdamas sprendimą byloje *Martinez Silva* [41] ir konstatavo, kad, kaip ir Direktyvos 2003/109 atveju, valstybės narės gali remtis Direktyvoje 2011/98 numatytomis nuostatomis, leidžiančiomis nukrypti nuo vienodo vertinimo reikalavimo, jeigu jos aiškiai nurodo, kad ketina jomis remtis.

37 Panašios kitų Sąjungos migracijos teisės srities direktyvų nuostatos yra susijusios su švietimu ir profesiniu mokymu (žr. Direktyvos 2009/50 14 straipsnio 2 dalies b punktą) ir mokesčių lengvatomis (žr. Direktyvos 2011/98 12 straipsnio 2 dalies c punktą; Direktyvos 2014/36 23 straipsnio 2 dalies iii punktą ir Direktyvos 2016/801 22 straipsnio 2 dalies c punktą).

38 Pavyzdžiui, žr. Peers, S., „Implementing Equality? The Directive on Long Term Resident Third Country Nationals“ (2004) 29 *European Law Review* 437, 452; D. Thym, cituotą šios išvados 15 išnašoje, p. 480 ir 486.

39 Šiuo klausimu žr. Halleskov, L., „The Long-Term Residents Directive: A Fulfilment of the Tampere Objective of Near-Equality?“ (2005) 7 *European Journal of Migration and Law* 181, 193.

40 Žr. 2012 m. balandžio 24 d. sprendimą (C-571/10, EU:C:2012:233, 86 ir 87 punktai).

41 Žr. 2017 m. birželio 21 d. sprendimą (C-449/16, EU:C:2017:485, 29 punktas, kuriame pagal analogiją daroma nuoroda į 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimą *Kamberaj* (C-571/10, EU:C:2012:233, 86 ir 87 punktai)).

65. Šioje byloje iš Teisingumo Teismui pateiktos informacijos aišku, kad, kaip Italijos vyriausybė patvirtino per teismo posėdį (žr. šios išvados 27 punktą), Italija nenurodė ketinanti remtis Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalyje numatyta leidžiančia nukrypti nuostata. Taigi nuostatos dėl išmokos šeimai, įtvirtintos Įstatymo Nr. 153/1988 2 straipsnio 6bis dalyje, priimtos daug metų iki Direktyvos 2003/109 perkėlimo į nacionalinę teisę Įstatyminiu dekretu Nr. 286/1998, negali būti laikomos nustatančiomis vienodo vertinimo apribojimus, kuriuos valstybės narės turi galimybę nustatyti pagal šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalį.

66. Be to, kaip matyti iš šios išvados 11 punkto, Įstatyminio dekreto Nr. 286/1998 9 straipsnio 12 dalyje ilgalaikio gyventojo galimybė gauti socialinės pagalbos ir socialinės apsaugos išmokas padaroma priklausoma tik nuo jo faktinio gyvenimo šalies teritorijoje ir „nebent numatyta kitaip“. Šioje nuostatoje nenurodyta šio gyventojo šeimos narių gyvenamoji vieta, o frazė „nebent numatyta kitaip“, mano nuomone, negali būti laikoma aiškia valstybės narės ketinimo nukrypti išraiška, nes ši frazė nenurodo, nuo kokių nuostatų nukrypstama. Tokiomis aplinkybėmis reikėtų pripažinti, kad šios bylos aplinkybėmis Italija negali remtis Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 2 dalimi.

67. Mano nuomone, panašias išvadas galima daryti ir dėl galimo Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalyje numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos taikymo šioje byloje. Visų pirma reikėtų pažymėti, kad, kaip Teisingumo Teismas konstatavo Sprendime *Kamberaj*[42] (žr. šios išvados 40 punktą), pagal šią leidžiančią nukrypti nuostatą valstybėms narėms leidžiama riboti vienodo vertinimo reikalavimo taikymą socialinės pagalbos ir socialinio saugumo srityje ir taikyti jį tik esminėms išmokoms, t. y. išmokoms, kurias viešosios valdžios institucijos skiria asmenims tam, kad jie patenkintų savo elementarius poreikius. Vis dėlto ši leidžianti nukrypti nuostata netaikoma socialinės apsaugos išmokoms, kaip jos apibrėžiamos nacionalinėje teisėje.

68. Taigi iš Sprendimo *Kamberaj* darytina išvada, kad, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažintų išmoką šeimai socialinės pagalbos arba socialinio saugumo išmoka, o ne esminėms išmokoms, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 4 dalį, priskiriama išmoka, nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos vis vien būtų draudžiamos pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies d punktą, nes iš Teisingumo Teisme pateiktos informacijos akivaizdu, jog Italija nenurodė ketinanti remtis šia leidžiančia nukrypti nuostata (žr. šios išvados 27 punktą).

69. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, laikausi nuomonės, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos šioje byloje, pagal kurias nustatant teisę į išmoką šeimai neatsižvelgiama į trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, šeimos narius, bet atsižvelgiama į priimančiosios valstybės narės piliečių šeimos narius, jeigu jie negyvena šioje valstybėje, yra nesuderinamos su Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalies d punktu.

VI. Išvada

70. Taigi siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) pateiktą klausimą:

2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso 11 straipsnio 1 dalies d punktas turėtų būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos tokios valstybės narės nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias, skirtingai nei pagal nuostatas, skirtas valstybės narės piliečiams, nustatant šeimos narius tam, kad būtų apskaičiuota išmoka šeimai, neatsižvelgiama į darbuotojo, kuris yra ilgalaikis gyventojas ir trečiosios šalies pilietis, šeimos narius, jeigu jie negyvena šios valstybės narės teritorijoje.

42 Žr. 2012 m. balandžio 24 d. sprendimą (C-571/10, EU:C:2012:233, 83 punktas).